liekanos, tarp jų ir krosnys bei vieta, kur buvo išmetami brokuoti keramikos dirbiniai, ir to meto gyvenamųjų namų liekanos.

Algirdas Juknevičius

Archeologiniai kasinėjimai Kėdainių Senosios rinkos vakarinėje dalyje

1994 m. Kėdainių Senosios rinkos V dalyje, Senosios rinkos Nr.3 sklype, buvo ištirtas 34 m^2 dydžio plotas. Aptiktas 1,6 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatinis horizontas datuojamas XV a. II puse, o viršutinis - XX a. II puse.

Tyrinėta vieta yra ant Nevėžio upės aukštutinės terasos, įžemis - natūralus sąnašinis rausvas priemolis - yra 1,6 m žemiau dabartinio paviršiaus. Po 50 cm storio priemoliu slūgso dar vienas sąnašinio žvyro ir smėlio sluoksnis.

Apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas atkastas 1,4-1,5 m gylyje nuo dabartinio paviršiaus. Jį sudaro 10-20 cm storio šviesiai rudo priemolio sluoksnis su juodžemio intarpais. V tiriamo ploto dalyje šiame sluoksnyje atkasti 2 medinių pastatų apatinių rąstų (pastato kampų) likučiai. Rąstai ganėtinai sutrūniję, netašytų spygliuočių medžių. Abu pastatai buvo be pamatų. Jų apatiniai rąstų vainikai paguldyti ant žemės. Kad rąstai geriau sukibtų, sąsparų vietose jie nežymiai išskaptuoti. Pastatų kampų išorėje aptiktos 50 cm skersmens ir 50 cm gylio į apačią smailėjančios duobės, liudijančios, kad dvišlaičiai pastatų stogai rėmėsi į stulpus. Kad stulpai tvirčiau stovėtų, į duobes primesta stambių plytgalių. Abiejų pastatų viduje būta 5 cm storio plūkto molio aslų. Pastatai stovėjo per 2 m vienas nuo kito. Jų galiniai fasadai buvo atsukti į tuo laiku dar negrįstą Senosios rinkos aikštę.

Pastatų viduje ir kiemų sluoksniuose aptikta buitinės keramikos ir langų stiklų šukių, raudonos spalvos plytų nuoskalų, gyvulių kaulų. Buityje naudoti puodai išdegti redukcinėje aplinkoje. Jų pakraštėliai atlenkti, briaunos nupjautos arba smailios. Puodų peteliai pūsti ir dekoruoti horizontaliomis linijomis. Analogiškų puodų šukių aptikta ir kituose XV a. datuojamuose Kėdainių senamiesčio sluoksniuose. Gyvulių kaulų analizė parodė, kad daugiausia auginta galvijų ir kiaulių, mažiau avių ir ožkų.

Pagal aptiktus radinius ir stratigrafinę padėtį apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas ir jame aptikti medinių pastatų likučiai datuojami XV a. antrąja puse.

Vėlesniuose XVII-XIX a. horizontuose aptikti medinio ir mūrinio užstatymo fragmentai paliudijo, kad V Senosios rinkos aikštės užstatymo kraštinė nuo XV-XVI a. buvo neužstatyta ir tęsėsi iki dabartinės Smilgos gatvės. XVII a. pradžioje, mažinant Senosios rinkos aikštę, jos P dalis nuo Smilgos gatvės buvo užstatyta mediniais ir mūriniais pastatais. XVI a. pabaigoje, suteikus miestui savivaldą, aikštės viduryje buvo pastatytas kvadratinis, 7x7 m dydžio, mūrinis 2 aukštų pastatas. Spėjama, kad šiame pastate buvo įsikūrusi pirmoji miesto rotušė.

Algirdas Juknevičius

Archeologiniai kasinėjimai Kėdainių senamiesčio 73 kvartalo vakarinėje dalyje

Kėdainių senamiesčio 73 kvartale iki 1993 metų šeimininkavo tarybinės armijos karinis dalinys, todėl ši teritorija archeologams buvo neprieinama. Pasitraukus kareiviams, joje pradėti archeologiniai kasinėjimai. 1994 m. V kvartalo dalyje prie Basanavičiaus gatvės ištirtas 380 m^2 dydžio plotas. Aptiktas 1,5-1,6 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatinis horizontas datuojamas XVI a., o viršutinis - XX a. pirmąja puse.

Tyrinėta vieta yra ant Nevėžio upės ir Smilgos upelio aukštutinių terasų. Įžemis - natūralus rausvas sąnašinis priemolis - slūgso 1,6 m žemiau dabartinio paviršiaus. Nustatyta, kad prieš susiklostant kultūriniam sluoksniui šioje vietoje augo medžiai ir krūmai, o vietomis būta užpelkėjusių daubų.

Kultūrinis sluoksnis tyrinėtoje vietoje pradėjo klostytis XVI a. Nustatyta, kad nuo tada iki XIX a. vidurio tirto kvartalo viduryje augo sodai ir plytėjo miestiečių daržai. Apatinius kultūrinio sluoksnio horizontus sudaro 40-50 cm storio buvusių daržų puraus juodžemio sluoksniai.

Nuo XIX a. vidurio kvartale įsikūrus carinės armijos kavalerijos pulkui, V kvartalo dalyje prie tuometinės Stoties (dabar Basanavičiaus) gatvės buvo pastatytas stačiakampis pastatas. Jo pamatai atkasti 40-60 cm gylyje